

กฐินมาบอกทางแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี เขียนโดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

พระนันท์ศักดิ์ ธมมานนโท¹

๑. บทนำ

หนังสือเรื่อง กฐินมาบอกทางแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี^๒ เล่มนี้เป็นหนังสือ ธรรมนิพนธ์ เพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจในเรื่องตัวกฐินที่แท้อยู่ตรงไหน หลายท่าน ตอบไม่ถูก เพราะฉะนั้นวันนี้จึงถือโอกาสมาทบทวนแม้จะเป็น เรื่องที่ทำกันมาทุกปีเมื่อถึงเวลาปฏิบัติจริงก็ต้องถือเป็นธรรมเนียมเหมือนกันที่จะต้องทบทวนความรู้ด้วย ทำกันไปทำกันมาจะลืมนสาระเสีย มีจำนวน ๔๔ หน้า หนังสือเรื่องนี้พิมพ์เป็นครั้งที่ ๓๗ แล้ว ชื่อเดิม : ปัญหาขัดแย้งในโลก แก้ได้ด้วยกฐิน พิมพ์ครั้งที่ ๑ (ขนาดจิ๋ว - กลุ่มชั้น ๕, ๑๖ น. ยกพิเศษ - ธรรมปฏิสันถาร ในพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ๔ พ.ย. ๒๕๔๔) - ชื่อใหม่ : กฐินมา บอกทางแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ปี ๒๕๖๐, จัดปรับ-เพิ่มเติม และเปลี่ยนใช้ชื่อใหม่ พิมพ์ครั้งที่ ๓๖ (ครั้งแรกในชื่อใหม่) ๘ ต.ค. ๒๕๖๐ พิมพ์ล่าสุดครั้งที่ ๓๗ กันยายน ๒๕๖๑ ปัจจุบันเป็นเจ้าอาวาสวัดญาณเวศกวัน ตำบลบางกระทีก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ ผู้เขียนมีผลงานที่มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ปรากฏในหลายลักษณะ ทั้งในด้านการสอนการบรรยาย การปาฐกถา การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแสดงพระเทศนา

ในส่วนงานนิพนธ์ผู้เขียนนิพนธ์ในลักษณะตำรา เอกสารทางวิชาการ และหนังสืออธิบายอธิบายธรรมทั่วไป เป็นที่รู้จักแพร่หลายในวงวิชาการมีจำนวนมากกว่า ๒๓๐ เรื่อง เช่น พุทธธรรม, พจนานุกรมพุทธศาสตร์ : ฉบับประมวลธรรม, พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, ธรรมานุญชีวิต, การศึกษาของคณะสงฆ์ : ปัญหาที่รื้อทางออก, หนังสือธรรมนิพนธ์, หลักธรรมเทศนา, พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์, นิติศาสตร์แนวพุทธ, จารึกโศก, มงออเมริกาแก้ปัญหาไทย ฯลฯ

ผู้เขียนได้รับนิมนต์เป็นที่ปรึกษาของ มหาวิทยาลัยมหิดล ในการสร้างพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์สำเร็จสมบูรณ์เป็นฉบับแรกของโลก ทำให้การศึกษาค้นคว้าหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นไปได้อย่างสะดวกรวดเร็วถูกต้องแม่นยำ และยังได้เขียนบทความใหม่ๆ เพื่อนำลงในนิตยสารพุทธจักรทุกเดือน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอีกด้วย

คุณธรรมที่เป็นแบบอย่าง

๑. ท่านเป็นผู้ศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างรู้แจ้ง จนเข้าใจหลักธรรมพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง ท่านจึงสามารถบรรยายธรรมทางพระพุทธศาสนาให้บุคคลเข้าใจได้อย่างชัดเจน

๒. เป็นแบบอย่างของพระภิกษุผู้ใฝ่การศึกษาธรรม ท่านมีวัตรปฏิบัติที่ประกอบไปด้วยเมตตา วัตรปฏิบัติที่เรียบร้อยทั้งทางกาย วาจา และใจ จึงเป็นแบบอย่างของพระภิกษุและพุทธศาสนิกชนทั้งหลายถึงยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, E-mail: mcu.nakhonsawan@gmail.com

² สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), กฐินมาบอกทางแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี, ญาณเวศกวัน ตำบลบางกระทีก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม , 2560.

๓. ท่านได้แต่งตำราทางพระพุทธศาสนามากมาย ที่สำคัญที่สุดได้แก่ หนังสือพุทธธรรม หนังสือพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ และฉบับประมวลธรรม และหนังสือธรรมนิพนธ์ ซึ่งเป็นหนังสือที่มีการนำมาอ้างอิงในงานเขียนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอยู่ตลอดเวลา

๒. สรุปสาระสำคัญของเนื้อหา

ในส่วนของการนำหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนเริ่มด้วยการแสดงให้เห็นว่า การเขียนหนังสือธรรม ทางพระพุทธศาสนา “กฐินมา บอกทางแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี” เริ่มด้วยแหล่งวิชาการ คือแหล่ง แสงหาปัญญา นั้นมีโครงสร้างหลากหลายแตกต่างกัน คนที่มีประสบการณ์ในการเขียนจะไม่ค่อยเจอ ปัญหาในการเลือกโครงสร้างในเวลาเขียน แต่ว่าคนที่ไม่มีประสบการณ์มาก่อนจะพบปัญหาและจะ รู้สึกรู้สีกว่าการเขียนหนังสือธรรมในพระพุทธศาสนา นั้นเป็นเรื่องยากของผู้เขียน เขียนในเรื่องธรรมกถา ในที่นี้ผู้เขียนพูดถึงเกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในบุคคลใกล้ ชิดและผู้ ที่เคารพนับถือในหลายๆท่านที่ไปมาช่วยเหลืองานบำรุงกิจการของวัดสืบมาแต่เก่าก่อนได้ ทำบุญทอดกฐินบุญกิริยา เป็นการเพิ่มพูนกุศลในงานบุญกฐิน

พระกรณกฐินนั้น กฐินเป็นเรื่องของพุทธบัญญัติเรียกว่า เป็นพุทธานุญาตตามพระวินัยของพระสงฆ์ ไตรสรโฎว พระภิกษุที่จำพรรษา แลมีจำนวน ๕ รูปขึ้นไป เมื่อสิ้นพรรษาแล้ว หมายความว่า โดยอยู่ร่วมกันมาแล้ว ครบไตรมาส คือ ตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ พอครบไตรมาสแล้ว มีอาณิสย์พุทธานุญาต ปัจจุบันคือมีสิทธิพิเศษ ที่จะกรานกฐิน เพราะฉะนั้น กรานกฐิน “กราน” เป็นภาษาโบราณ มีความหมายว่า ชิงผาที่ไม่สะดึง เพื่อ ตัดเย็บในที่นี้คือเพื่อทำ เปนจีวร นี่เป็นความหมายตามตัวอักษร ความหมายขยายออกไปตาม คำอธิบายว่า มีพุทธานุญาตให้พระสงฆ์จำพรรษาแล้วกรานกฐิน หมายความว่า พระที่อยู่ด้วยกันมา นั้น จะต้องมีผา ของกลางผืนหนึ่ง ในบรรดาผา ๓ ผืนที่เรียกว่าไตรจีวร

ไตรจีวร มีอะไรบ้าง หนึ่งในสังฆาฏิที่พระใช้พาดบ่าในปัจจุบัน ที่จริงคือเป็นผ้าซ้อนสำหรับห่มซ้อนกัน หนาว เพราะในฤดูหนาวผาเดิมที่มีเพียงผาหนึ่งผาไม่พอ ทรงอนุญาตผาซ้อน ห่มกันหนาวขึ้นมาอีก เปนอีกชนิดหนึ่ง เรียกว่า “สังฆาฏิ”

สอง อุตตราสงค์คือผาห่ม ซึ่งเป็นผาที่ญาติโยมเห็นมากที่สุด พระไปไหนก็ต้องห่มผาผืนนี้จึงมองเห็น ภายนอกปรากฏอยู่เสมอคงเป็นเพราะเห็นจีวรพระเฉพาะแต่อุตตราสงค์นี้ชาวบ้าน ก็เรียก ผาอุตตราสงค์ไปตามชื่อ รวมว่าจีวร ไปๆ มาๆ ก็เลยสับสน นึกว่าจีวรก็คืออุตตราสงค์อุตตราสงค์ก็คือจีวรอันเดียวกัน ความจริง สังฆาฏิก็เปนจีวร ผืนหนึ่ง อุตตราสงค์ก็เปนจีวร ผืนหนึ่ง (แล้วยังมีจีวรที่สามที่จะพูดต่อไปอีก) แต่จีวรที่โยมเห็น บอยที่สุดก็คืออุตตราสงค์ เวลาพูดถึงจีวรก็เห็นแต่อุตตราสงค์ จนกระทั่งพอพูดว่าจีวร ก็หมายถึงอุตตราสงค์โยมก็เลยเรียก อุตตราสงค์ผืนนี้ว่าจีวร แล้วก็เข้าใจว่าจีวรก็คืออุตตราสงค์เท่านั้น นี่เป็นความรูถาโยมสนใจก็จำไวเพราะวาบางที่เรื่องอย่างนี้ ก็พูดกันไป จนไม่รูความหมาย วันนี้เลยถือโอกาสมาทำความเข้าใจ เปนอันว่า ผืนที่สองเรียกว่า “อุตตราสงค์” ที่ชาวบ้านเรียกว่าจีวร

สาม ความจริงก็เปนจีวรนั้นแหละ แต่เปนจีวรอีกอย่าง หนึ่งในที่มีชื่อเฉพาะว่า อันตราสงค์คือผาห่ม ภาษาไทยเรียกว่า “สบง” คราวนี้โยมก็คงจำได้แล้วว่า ๓ ผืนนี้คือจีวรทั้งนั้น เมื่อเปน ๓ ก็เรียกว่า “ไตร” จึงเปน “ไตรจีวร”

สำหรับในเมืองไทยของเรา เวลานี้พุทธศาสนิกชนมีศรัทธามาก พระไม่ค่อยมีจีวรเก่าผากฐินก็เลย มักจะไปตกแก่เจ้าอาวาส จนเปนธรรมเนียม อย่างวันนี้เมื่อก็มีพระ ๒ องค์พูด คือพระครูปลัดฯ ตั้ง เปนขอเสนอต่อที่ ประชุมว่า มีโยมนำผากฐินมาทอดเปนของ กลาง ไม่เปนของใคร แลในฐานะพระองค์หนึ่งจึงกล่าวเสนอว่า โยมนำผากฐินมาทอดแล้ว พระที่มาประชุมเห็นสมควรจะมอบให้แกใครแล้วหลวงลุง พระครูสังฆรักษ์ (ฉาย) ก็ได้ให้ความ เห็นว่าควรมอบให้เจ้าอาวาส ที่ประชุม ก็สาธุการ เห็นชอบด้วย หากในที่นี้มีพระองค์หนึ่งที่มีจีวรเก่าและมีความ ประพฤติดีที่ประชุมสงข ก็อาจจะมอบผากฐินให้แก่พระองค์ นั้น แต่อย่างที่บอกเมื่อกี้ว่าเดี๋ยวนี้จีวรพระ โดยมากจะใหม่กันแทบทั้งนั้น เพราะโยมถวายอย่างเหลือเฟือ ไซ้ไม่ไหว ก็เลย มอบถวายเจ้าอาวาส เปนธรรมเนียม ไป แต่โยมอย่านึกว่าเปนอย่างนี้ทั่วประเทศนะ ต่างจังหวัด ไกลๆ บางที่พระไม่ค่อยมีจีวรใช้หรือใช้ผาเก่า ผ

าเนื่อหยาบตาทางๆ พระที่มีจีวรไข่มากก็คือวัดในเมือง ในอำเภอในตลาด ก็เป็นอันว่าผ้ากฐินนั้น เป็นเรื่องที่ประชุมสงฆ์มอบให้ และเมื่อดำเนินการกันไปจนเสร็จจบแล้ว พระก็ได้อาบสงฆ์ อย่างที่ว่า นี้ เป็นเรื่องของพระที่เรียกว่า “กรณกฐิน”

มาถึงเรื่องของโยมที่มีการ “ทอดกฐิน” นั้น เป็นมาอย่างไร ที่จริงไม่มีอะไรมาก เรื่องก็คือว่า ในการกรณกฐินนั้น ญาติโยมก็ถวายผ้าโดยอยู่แล้ว และยังมีหลักเปิดไว้ด้วยว่าถ้าญาติโยมนำผ้าสำเร็จแล้วมาถวายก็ใช้ได้ คือเอาผ้าจีวรสำเร็จที่ โยมถวายนั่นมามอบให้กันได้โดยตรงนี้แหละเป็นของที่ทำให้โยมเขามารวม พอโยมเห็นว่าพระสามารถรับผ้าที่ทำสำเร็จแล้ว เอามามอบให้กันได้โยมคิด จะทำบุญ ก็เลยนำผ้าที่ทำสำเร็จแล้ว ซึ่งเรียกว่าผ้ากฐินมาถวายพระก็ตัดขึ้นตอนทำผ้าให้เป็นจีวรออกไป เหลือแต่เอาผ้ากฐินมามอบให้แก่กันในที่ประชุม โดยแสดงความสามัคคีที่ พร้อมใจกันมอบ ผากฐินให้แก่องค์ใดองค์หนึ่ง ถึงตอนนี้ก็เกิดเป็นความรวมใจ รวมสามัคคีกันระหว่าง พุทธบริษัททั้งหมด คือ ทางฝ่ายโยมก็มารวมสนับสนุนเอาผ้ากฐินมาถวายเลย ช่วยพระให้มีผ้า ไม่ต้องลำบาก และพระเองก็สามัคคีกันในการพร้อมใจมอบถวายที่วามแล้วการที่โยมนำเอาผ้ามายถวายแก่พระ จะเป็นผ้าจีวร สำเร็จรูปแล้ว หรือยังไม่สำเร็จรูปก็ตาม เมื่อมาถวายให้ เป็น ของกลางแก่ที่ประชุมสงฆ์โดยนิยมาลงไว้ตรงหน้า ที่ประชุม สงฆ์นั้น ไม่ต้องมีพระองค์ใดรับ เรียกว่า การทอดกฐิน

ตัวกฐินที่แท้คือผืนเดียว ตามที่พูดมานี้ตัวกฐินที่แท้คือผืนเดียวผืนหนึ่งจะเป็น สังฆาก็ได้จะเป็น อุตตราสงค์ก็ได้จะเป็น อันตราสงค์ คือสบง ก็ได้แต่ नियมกันมาว่าใช้สังฆาฏิ อยางไรก็ตามโยมทำบุญทอดกฐินกันมาจนเป็น ประเพณีก็ชอบถวายให้มากให้เต็มอิ่มเต็มใจเลยถวายทั้งไตร คือทั้งชุดครบ ๓ ผืนเลย ทั้งที่พระจะใช้อย่างไรก็ได้ผืนเดียว เมื่อ ถวายไป ๓ ผืนแล้ว พระก็ไปตกลงเองว่าจะเอาผืนไหน เวลามอบเพื่อเอาไปกรณกฐินนั้น มอบผืนเดียวทานนิยม มอบสังฆาฏิ อันนี้เป็นความรู้ที่เอามาพูดให้โยมฟัง โยมจะได้เข้าใจ เรื่องกฐิน ในงานบุญทอดกฐินนั้น นอกจากตัวกฐิน ซึ่งเป็นผ้าที่พระนำไปมอบให้กันแล้ว มักมีของอื่นเยอะ มีแม้กระทั่งปัจจัยคือ เงินบริจาค บางทีเดี๋ยวนี้ไปมุง ที่ ปัจจัย หรือเนนที่ปัจจัยกันมาก ความจริง เงินทอง ปัจจัยอะไรต่างๆ ชาวของทุกอย่างที่นำมาถวาย ไม่ใช่ตัวกฐิน แต่เรียกว่า “บริวารกฐิน” โยมจำไว้ด้วย องค์กฐิน คือผืนผืนเดียว นอกนั้นเป็น บริวารกฐิน บางทีโยมไปมองบริวารกฐินเป็นตัวกฐิน หรือมอง กฐินพราๆ คลุมๆไป เพราะฉะนั้น ต่อไปนี้ต้องจำให้แม่นองค์กฐินก็คือผืนผืน เดียวนั้น นี่คือนิยามรูปธรรมของกฐิน

กฐินนามธรรม ในแง่รูปธรรม ตัวกฐินอยู่ที่ผ้าผืนเดียว อย่างที่อธิบาย มาแล้วยืดยาว ต่อไปจะพูดถึงกฐินในแง่นามธรรมบาง สาระของกฐิน คือน้ำใจสามัคคี ผากฐินผืนเดียวนั้นเป็นเครื่องแสดงสาระอะไรในทางนามธรรม สาระนั้นก็คือ ความสามัคคีนั่นเอง เริ่มด้วยความสามัคคีของพระสงฆ์ที่อยู่รวมกันมา ๓ เดือน ที่มีและยังมีความพร้อมเพรียงกัน มารวมด้วยช่วยกันถ้ายังไม่มีความ ก็ไปหาผ้ามาสำหรับทำจีวร พร้อมใจกันมอบผ้านั้นให้แก่องค์ใดองค์หนึ่งเมื่อมอบให้แล้วก็ไม่ว่า ไม่มีการรังเกียจไม่มีการแบ่งแยกพวกกัน มีใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ช่วยทำจีวรกันจนสำเร็จแสดงถึงความสามัคคีตลอดทุกชั้นงานจนลงเรียบร้อยสามัคคีนี้แหละ คือสาระของกฐินในทางนามธรรม

ตกลงว่า กฐินในทางรูปธรรม คือผืนผืนหนึ่ง สาระในทางนามธรรม คือความสามัคคี แล้วความสามัคคีในหมู่สงฆ์ก็ขยายไปถึงโยม กล่าวคือทางด้านพระรวมใจกันอย่างนี้แล้ว โยมก็เข้ามาหนุนว่าอย่าให้ พระลำบากเลย พระต้องไปทำผ้าลำบากลำบาก ต้องมาตัด มาเย็บ มาเย็บ เราช่วยท่านทำให้สำเร็จ

โยมมีความร่วมมือกับพระสงฆ์เห็นว่าพระสงฆ์ที่อยู่วัดนี้ มีความประพฤติดีไม่น่ารังเกียจ โยมก็มีศรัทธานำมาถวายเท่ากับตัดขึ้นตอนของการหาและการทำจีวร ตอนนั้นก็สามัคคีของโยมด้วย โดยโยมเขามารวมสนับสนุนพระสงฆ์ โยมเป็นพุทธบริษัทจึงเป็นอันว่า ตอนนีัพุทธบริษัททั้งฝ่าย พระสงฆ์และฝ่ายคฤหัสถ์ก็ได้สามัคคีกัน ต่อมาประเพณีก็เพิ่มขยายไปตามสาระของกฐินที่เป็นเรื่องของความสามัคคีแสดงน้ำใจกัน พุทธศาสนิกชนก็เลยแสดงน้ำใจขามแดนไปยังต่างถิ่นกัน คนหมู่บ้านนี้ตำบลนี้ อำเภอนี้ จังหวัดนี้ ก็นำผากฐินไปทอดให้วัดที่หมู่บ้านโนน ตำบลโนน อำเภอโนน จังหวัดโนน

ผลดีมากหลายของสามัคคี สามัคคีเป็นหลักสำคัญในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรง ย้ำว่า ความสามัคคีของหมู่ให้เกิดสุขซึ่ง เราส่วนมากเคยได้ยินได้ฟัง หลายท่านจำบาฬีพุทธภาษิตได้ว่า “สุขา สงฆสสุ สามัคคี”

การที่หมูชนอยางพระสงฆจะมีความสามัคคีไดก็ตองมี หลักความประพฤตรองรับ หลักความประพฤติพื้นฐานก็คือ วินัย ไดแกการจัดสรร ระเบียบความเปนอยุระบบความสัมพันธ์กันในสังคม วินัยเปนฐานลาางในการทำให้เกิดความสามัคคี คนในสังคมประเทศชาติตองมีวินัย เมื่อมีความประพฤติไปกันได โดยอยุในระเบียบวินัยแลว ความสามัคคีก็เกิดขึ้นได ตอจากนั้นก็เปนชั้นของธรรม คือ คุณความดีในจิตใจ เช่น ความรัก เมตตา ความมีไมตรีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลช่วยเหลือกัน ดังจะเห็นไดในพระพุทศาสนาเองวา เบื้องตนพระพุทเจ้าทรงตั้งสังฆะ คือหมูสงฆเมื่อพระมาอยุ รวมกัน พระองคก็ทรงจัดการใหมีความสามัคคีเพราะถาไมมีสามัคคี สงฆที่อยุรวมกัน ก็แตกกระจัดกระจายอยุรวมกันไมได

วิธีการก็คือ หนึ่งทรงจัดตั้งวินัย ทรงวางระบบตางๆ ที่จะช่วยให้พระมีความสัมพันธ์กันในเชิงสามัคคี และกอสามัคคี สองทรงสอนหลักธรรมตางๆ มากมาย ที่จะใหผูอยุรวมมีน้ำใจ รักสมัครสมานเกือหนุนกัน พระพุทเจ้าทรงถือความสามัคคีเปนสำคัญ สิ่งที่ตรงกันขามกับความสามัคคีก็คือ สังฆเภท ซึ่งแปลวา การทำลายสงฆ หรือทำสงฆใหแตกกัน สองคัพทนี้คูกัน คือ สังฆเภทกับสังฆสามัคคี สังฆสามัคคี คือ ความพรอมเพรียงของหมูสังฆเภท คือความแตกแยกของหมูกการทำลายสงฆนั้น เรารูกันวาเปนบาปกรรมอยางหนัก เรียกวอนนตริยกรรม คือกรรมที่ไดรับผลบาปตอเนื่องไปไมมีระหวางไมมีเวนวางเลย เพราะฉนั้นชาวพุทตองเห็นความสำคัญของสามัคคี

สามัคคีมีหลากหลาย จนถึงปัจจุสามัคคีที่พระพุทเจ้าตรัสสรรเสริญสังฆสามัคคีนั้น อยางเวลามีการกรานกฐินนี้ก็ขอใหนักไปถึงคําวา “สังฆสามัคคี” ความสามัคคีของสงฆก็โยงไปถึงสามัคคีของหมูชนด้วย สังคมประเทศชาติก็เชนเดียวกัน ตองการความสามัคคีนี้ตั้งแต่ ในครอบครัว ในหมูบาน ในสังคม ในประเทศชาติและในโลก ลองมองแบบเอาจริงจะเห็นชัดวาการจะใหสังฆสามัคคี แพรไปในโลกตอนนี้จะยาก โลกเดินไปในทางที่แตกสามัคคีมากกว่า แต่มันก็เปนหนาของทุกคนที่จะต้องหาทางทำให เกิดสามัคคีโลกโรสามัคคีมนุษยก็อยุกันไมเปนสุขเวลานี้ที่แตกสามัคคีกันนักนี้ วุนแคะไหน ทุกคนก็มองเห็นอยุสามัคคีนี้เปนเรื่องใหญ่มากพูดกันไมจบ นอกจากสามัคคีในหมูชนหมูคนที่เรียกวาสังฆสามัคคีและเล็กลงมาเปนคณะสามัคคี แลวก็ยังมีสามัคคีของธรรม ที่เรียกวาธรรมสามัคคีอีก อยางทานที่ปฏิบัติธรรม จะปฏิบัติไดสำเร็จตองมีธรรม สามัคคีคือความพรอมเพรียงของธรรมที่เปนองคประกอบ ซึ่งเราปฏิบัติครบแลวจึงจะบรรลุผลที่เปนจุดหมาย ใครจะบรรลุมรรคผลนิพพาน ก็ตองมีธรรมสามัคคีคือมี องคมรรคประชุมประสานกันพรอมทั้ง ๘ ขอ ตั้งแต่สัมมาทิฐิ ไปจนถึงสัมมาสมาธิพองมรรคทั้ง ๘ สามัคคีบรรจบพรอม กันเมื่อใด ก็บรรลุมรรคผลเมื่อนั้น ถาธรรมยังไมสามัคคีก็ไม บรรลุหรืออีกหมวดหนึ่ง คือ โพชฌงค์ ๗ ประการ ถโพชฌงค์ ๗ พรอมเมื่อไร ก็ตรัสรูเมื่อนั้น นี้เรียกวาธรรมสามัคคี

สามัคคีที่นาสนใจยังมีอีก คือปัจจุสามัคคีไแความพรอมของปัจจุ ใครจะทำอะไร ปจจุตองพรอม ถापจจุไมพรอมถึงมีเหตุก็ไมเกิดผลที่ตองการอยาไปนึกวามีเหตุแลวจะ เกิดผลนั้นผลนี้ปัจจุตองพรอมด้วย เรียกวาตองมีปัจจุสามัคคี ตัวอย่าง เช่น เราจะปลูกตนมะม่วงสักตน โยมบอกวา ฉันทาเหตุแลว คือเอาเมล็ดมะม่วงไปปลูก ฉันทะไตตนมะม่วง นั้นไมแน ถापจจุไมพรอม มันก็ไมเกิดเปนมะม่วงหอก เอาเมล็ดมะม่วงไปปลูก จะใหไตตนมะม่วง ก็ตองมีปัจจุพรอมด้วย มีปัจจุอะไร นอกจากเมล็ดมะม่วงที่ยังดียง ไมเสียแลว ตองมีดินมีน้ำ มีปุ๋ย มีอุณหภูมิพอเหมาะ เปนตน ปจจุพรอมเมื่อไรนั้นแหละ ตนมะม่วงจึงอกขึ้นมา ผลทุกอยางในโลกนี้ก็เชนเดียวกัน ตองมีปัจจุสามัคคี อยางโยมทำกรรมดีหลายทานพูดวาชันทาดีแลวไมเห็นไตดี โยมเคยสำรวจไหม วาไตทำปัจจุพรอมหรือเปลา เราทำเหตุอยางเดียว อยาไปนึกวาคะไตผลที่ตองการ ตองดูผลเปน ลำดับผลของกรรมนั้นโดยตรงเกิดไตทันทีแตผล ที่ออกปสุความชื่นชมของคนอื่น ผลในการที่สังคมนิยม ชมชอบ ผลในแง่ของการไตผลตอบแทนเปนตน เปนผลตางดานซึ่งตองอาศัยปัจจุจำเพาะดานนั้นๆ มาประกอบ เมื่อปัจจุพรั่งพรอมแลวจึงจะเกิดผล ผลก็เกิดตามความพรอมของปัจจุนั้นๆ

เพราะฉนั้น คนที่จะทำกรรมใหไตผลดีนอกจากมีความ ดีแลวก็ไมใชเอาแตคิดตองมี ปญญาตว เพื่อจะไตมาตรวจสอบปัจจุที่ตนทำ วามันพรอมที่จะใหเกิดผลที่เราตองการหรือไม่ เมื่อมันไมพรอม ขาดตกตรงไหนก็จะไตทำให้ พรอมในคราวตอไป ก็จะปรับปรุงทำกรรมใหเปนกุศลยิ่งขึ้น ถาใชภาษาปจจุบันก็เรียกวา “พัฒนากรรม” ถามัวร่องไตไตยวาทากรรมดีแลวไมไตผลตอยางนี้ ก็ยากเพราะคิดไมเปน ก็ไมไตผลอยุนั้นแหละ

เพราะไม่เคยสำรวจตรวจสอบตนเอง เมื่อทำกรรม ก็ต้องมีปัจจัยสามัคคีให้ มีความพร้อมของปัจจัย แล้วผลจึงจะเกิดอย่างที่ต้องการ อันนี้ก็เป็นอย่าง ใ้เห็นวาสามัคคีนี้สำคัญมาก ทั้งใน แง่ชุมชน ทั้งในแง่การปฏิบัติธรรม ทั้งในแง่การกระทำกิจทุกอย่าง ดังที่เรียกว่า “ปัจจัยสามัคคี” นี้

สามัคคีในชุมชน แม้แต่ฝูงนกก็ยังต้องมี ที่นี้เรามาเน้นเรื่องสามัคคีในชุมชนกันสักหน่อย เพราะเป็นเรื่องใหญ่มาก คนที่อยู่รวมกันตั้งแต่กลุ่มเล็กไปจนถึงกลุ่มใหญ่ ต้องมีสามัคคีเริ่มตั้งแต่มี “วินัย” ที่จะจัดสรรระเบียบความпенอยู่ และระบบสังคมให้ดี เดียวนี้ก็มีการจัดระเบียบสังคมกัน ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้เกิดสามัคคีแต่การจัดระเบียบทางสังคมภายนอกไม่พอ ต้องมีการจัดระเบียบด้านในด้วย โดยมีการพัฒนาจิตใจ เช่น คุณธรรมด้วยพร้อมกันไป ใหสองอย่างประสานกัน จึงจะสำเร็จ

หลักการสร้างความสามัคคี ความสามัคคีของชุมชนเป็นเรื่องสำคัญ ทำใ้คนมีกำลัง ถ้าคนในชาติไม่มีความสามัคคีทำอะไรไม่พร้อมเพรียงกัน คนนี้ พูดอย่างหนึ่ง คนนั้นพูดอย่างหนึ่ง มั่วแต่ทะเลาะกัน ก็หมดกำลัง หนึ่งบวกรหนึ่งเป็นสองหนึ่งลบหนึ่งเปศูนย์คนไทยเราถ้าไม่สามัคคี มี ๖๐ ล้าน เปนฝ่ายละ ๓๐ ล้าน ลบกันก็เหลือ ๐ แต่ถาบวกกันก็ไ้ครบ ๖๐ เพราะฉะนั้น ต้องมีความสามัคคี ความสามัคคีเปน ความสุข ความมรเย็น ความมั่นคงม่ั่นใจ และความม่งดงาม ความสามัคคีนั้นเกิดจาก หนึ่ง มีวินัยเราใจระเบียบชีวิตระบบสังคม รักษากฎกติกาขออกถลง สองมีใจรักใคร่ไมตรีสมัครสมานประสานใจรวมใจพร้อมใจกัน ทานจึงแยกสามัคคีเปน

๑. กายสามัคคี ความพร้อมเพรียงทางกาย

๒. จิตสามัคคี ความพร้อมเพรียงทางจิตใจ

กายสามัคคีสำเร็จด้วยวินัย คือมีชีวิตมีสังคมที่ดำเนินไป อย่างมีระเบียบแบบแผน เปนระบบ ตั้งแต่วัฒนธรรมประเพณี อย่างญาติโยมอาศัยวัฒนธรรมประเพณีพ้อมมีงานบุญกุฐินบปก็มาพร้อมกัน เกิดกายสามัคคี และในเวลานั้น ใจก็โน้มนั้ ไปในบุญกุศลเหมือนกัน ใจก็เกิดจิตสามัคคีไ้เลยไ้สามัคคีทั้งสองอย่าง ก็ขอใ้เรามีทั้งกายสามัคคีและจิตสามัคคี

จิตสามัคคีต้องอาศัยธรรมะมาช่วย ก็เลยอยากพูดถึง หลักธรรมที่ใ้เกิดสามัคคี หลักธรรมที่ใ้เกิดสามัคคีพระพุทเจ้าตรัสไ้หลายชั้น วันนั้มาพูดเป้นเนื้อหาธรรมกันนิดนอย หลักธรรมใหญ่ที่ยั้ดสังคัมไ้ ในสามัคคี คือการสงเคราะห์กัน มนุษยเราอยู่รวมกันในสังคม ก็ต้องมีการสงเคราะห์ โดยเนื้อหาสาระที่แท้แปลว่ายั้ดเห็นยั้ดน้ำใจกันไ้ สงเคราะห์มีความหมายลึกถลงไปในจิตใจแปลว่ายั้ดเห็นยั้ดจิตใจ “สงเคราะห์” เปนคำตรงข้ามกับ “วิเคราะห์” วิเคราะห์แปลว่าแยกแยะแล้วจับแยกออกๆเรียกว่า วิเคราะห์ ถ้าจับมารวมกัน ท่านเรียกว่าสังเคราะห์ หรือสงเคราะห์ก็ไ้อันเดียวกัน แต่พอมานั้ในภาษาไทยก็มีการบัญญัติความหมายที่ใ้ต่างกันไป เช่น สังเคราะห์ ในทางเคมีเป้นต้น ก็คือศัพทเดียวกันนั้แหละ แปลว่าเอามารวมกันประสานกัน ผนั้กผนวกกัน คนเราต้องมีการสงเคราะห์ยั้ดเห็นยั้ดจิตใจกัน ใ้รวมใจกัน ซึ่งประสานตั้งแต่ทางกายในดานรูปธรรมด้วย

หลักการสงเคราะห์นี้เรียกว่าสังคหะวัตถุมี ๔ ประการ คือ

๑. ทาน การใ้วัตถุสิ่งของหรือการแบ่งปันกัน หรือจะใ้ความรู้ใ้วิทยาก็ไ้

๒. ปิยวาจา วาจาน่ารัก พูดด้วยใจรัก พูดดีด้วยเมตตา

๓. อตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ ขอนั้หมายความว่า ทำประโยชน์แก่สังคมด้วยกำลังความสามารถของตนและกำลังของสติปัญญา

๔. สมานัตตตา มีตนเสมอเอาตัวเข้ามาสมานเขารวมอย่างเสมอภาคสังคหวัตถุ ๔ ประการนี้เป้นหลักสำคัญที่จ้ะรักษาสังคม ไ้สังคมของเราจะตั้งอยู่ในสามัคคีม่ั่นคงมีเอกภาพ

สังคมประชาธิปไตย ต้องเป้นสังคมที่มีความพร้อมเพรียง สามัคคีเพราะวาลั้การสำคัญของสังคมประชาธิปไตยนั้น คือ การจัดสรรใ้หมู่มนุษยในสังคมนั้ อยู่กันด้วยดีมีความสงบสุขทุกคนที่รวมอยู่ในสังคมนั้ไ้สามารถพัฒนาชีวิตของตนไ้ดีไ้สุด และไม่ขัดแย้งทะเลาะกันไร้สาระ ในเรื่องไ้เป้นแก่นสารทุกคนก็ไ้เดือดรอน ประโยชน์ของการมีสังคมประชาธิปไตย ก็ไ้เกิดขึ้นทานจึงไ้มีหลัก สาราณียธรรม ๖ ประการ คือ

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2563

๑. เมตตากายกรรม จะทำอะไรก็ทำด้วยเมตตา หมายความว่าทำการต่างๆ ที่เป็นการเกื้อกูล สร้างสรรค์ไม่ได้คิดเคียดแค้น ไม่ได้คิดเกลียดชังอยู่ด้วยกัน ก็คิดและเกื้อกูล ทำประโยชน์แก่กัน

๒. เมตตาวจีกรรม พูดอะไร ก็พูดด้วยเมตตา มีเมตริ ด้วยวาจาสุภาพ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อประโยชน์แกชีวิต ไม่พูดทำให้แตกแยกกัน

๓. เมตตามโนกรรม คิดอะไรก็คิดด้วยเมตตา นึกถึงกันด้วยปรารถนาดีตั้งใจดีหวังดีอยากให้เขามีความสุข มีหนาดา ยิ้มแย้มแจ่มใส มีเมตตาถึงในใจรักใครปรารถนาดีอย่างจริงใจ

๔. สาธารณโภคีแบ่งปันลาภที่ได้มาโดยชอบธรรม ลาภ คือผลประโยชน์ตรงนี้สำคัญไม่ น้อย อย่างพระสงฆ์จะเป็นพหูชนที่นับว่าชีวิตอยู่นอยที่สุดแล้ว ถ้าไม่มีความเสมอภาคใน เรื่องลาภ ก็ยังเกิดปัญหา

๕. ศีลสามัญตา มีศีลเสมอกัน มีความประพฤติรักษาวินัย เสมอกัน ถ้ามีความประพฤติไม่เข้ากัน ไม่อยู่ในระเบียบวินัยของส่วนรวม

๖. ทิฐิสามัญตา มีทิฐิเสมอกัน คือยึดถือในหลักการใหญ่อันเดียวกัน อย่างพระสงฆ์ก็ต้องถือหลักการของพระพุทธศาสนา เช่น หลักการปฏิบัติเพื่อบรรลุนิพพานอันเดียวกัน มิฉะนั้น ก็แตกสามัคคีจนวายเป็นทะเลาะกัน ไม่เป็นอันปฏิบัติธรรม สังคมประชาธิปไตย ก็ต้องยอมรับและยึดถือหลักการ ประชาธิปไตยเป็นอันเดียวกัน สังคมต้องมีหลักการใหญ่ที่ยึดถือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ถ้ายึดถือหลักการใหญ่เดียวกัน ประสบความสำเร็จ สังคมไทยเป็นสังคมที่ขาดจุดหมายรวม ไม่มีจุดหมายรวม ที่จะรวมคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และให้มีกำลังเข้มแข็ง เรื่องนี้จะต้องแก้ไขให้ได้ สาธารณธรรม ๖ ประการนี้ พระต้องสำรวจตัวเอง ในชีวิตสงฆ์ก็ขอใหญาติโยมสำรวจสังคมของตัวเองด้วย ขอให้เอามาใช้สำรวจคนในสังคมไทยของเราทั้งหมด

โลกไร้พรมแดน ต้องมีสามัคคีที่สากล หลักธรรมสำคัญๆ ที่ควรนำมาปฏิบัติยังมีอีก โดยเฉพาะ ในยุคนี้ที่ว่าเป็นโลกาภิวัตน์โลกไร้พรมแดน มนุษย์จะต้องมี ความสามัคคีกว้างออกไป จนถึงขั้นเป็นสากล ดังที่ว่าสามัคคีมีหลายระดับ จะให้โลกมีความสามัคคีจะได้อยู่กันสันติภาพ มีสันติสุข คำตอบคือ ทั้งโลกต้องมีความเป็นสากลที่ร่วมกัน ที่จะทำให้ไม่ทะเลาะวิวาท คือ คนทั้งโลก ต้องถือหลักการแห่งความเป็นสากล ๓ อย่าง

ความเป็นสากลที่ ๑ คือ เมตตาที่เป็นสากล มีความรัก ความปรารถนาดีอย่างสากล ที่เรียกว่า “อัปมัณญา” แปลว่า ไม่มีประมาณ ไม่มีขอบเขต

ความเป็นสากลที่ ๒ คือ สัจธรรมหรือความจริงที่เป็นสากล หมายความว่า ความจริง ต้องเป็นจริงอย่างเดียวกันเหมือนกันหมด ไม่อาจจะไปใช้ในประเพณีไหนแกชนชาติไหน ศาสนาไหน ก็ต้องเป็นอย่างเดียวกัน อย่างนี้เป็นสากลในแง่สัจธรรม คือความจริงที่เป็นสากล

ความเป็นสากลที่ ๓ คือ ความเป็นมนุษย์ที่สากล มองมนุษย์เป็นคนเหมือนกันหมด ไม่แบ่งแยกว่าเป็นกลุ่มชนไหน เชื้อชาติไหน ศาสนาไหน ทุกคนเป็นคนเหมือนกัน การทำร้าย คนอื่นไม่ดีทั้งนั้น อย่างที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า มนุษย์ทุกคนสัตว์ทุกตัวรักชีวิตของตน รักสุขเกลียดทุกข์ทั้งนั้น ไม่ควรฆ่ากัน ไม่ควรเบียดเบียนกัน อันนี้เป็นหลักความจริง สามัคคีไม่มาสันติไม่มี ความเป็นสากล ๓ อย่างนี้ ปัจจุบันหาได้ไหมในโลกนี้ แน่นอนว่าพระพุทธศาสนาสอนความเป็นสากล ๓ ประการนี้ และยืนยันว่า: ถ้าโลกไม่สามารถถือความเป็นสากล ๓ อย่างนี้โลกก็ไม่มีทางสงบสุขไม่อาจถึงสันติภาพต้องเบียดเบียนกันเรื่อยไป

โลกจะสากลได้อย่างไร เมื่อใจคนยังคับแคบก็ติดกัน เรื่องไม่จบยังมีต่ออีกเพราะสามัคคี นี้เป็นเรื่องใหญ่ ความเจริญไปไกลถึงกันทั้งโลกแล้ว คนต้องพัฒนาให้ทัน เมื่ออารยธรรมเป็น โลกาภิวัตน์คนก็ต้องมีใจอารยะไร้พรมแดน เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงสอนคนให้พัฒนาจนถึงขั้น เป็นอริยะ คือเออารยชนที่แท้ อริยชนชั้นต้นสุดก็คือ พระโสดาบัน ความเป็นโสดาบันมีเกณฑ์ วัดหลายอย่างเกณฑ์อย่าง หนึ่งคือไม่มีมัจฉริยะ ๕ ประการ “มัจฉริยะ” แปลว่า ความตระหนี่ ความหวงแหนกิดกัน ในหมู่มนุษย์มีอยู่ ๕ ประการซึ่งต้องแก้ไขได้ถ้าแก้ไขไม่ได้ คนก็ยังมัวใจคับแคบ สามัคคีที่แท้จริงก็มีไม่ได้โลกก็ไม่มีทางสงบ มองดูชีวินโลกนี้หมดหรือยัง ความตระหนี่หวงแหน คือ มัจฉริยะ ๕ ประการ ต่อไปนี้

๑. อาวาสมัจฉริยะ ความหวงแหนกีดกันกันด้วยเรื่องที่อยู่อาศัย ดินแดน แคว้นถิ่น

๒. กุลมัจฉริยะ ความหวงแหนกีดกันกันด้วยเรื่องพงศ์เผ่าเหล่ากอ

๓. ลาภมัจฉริยะ ความหวงแหนกีดกันกันด้วยเรื่องลาภเรื่องผลประโยชน์

๔. วรณมัจฉริยะ ความหวงแหนกีดกันกันด้วยเรื่องชนชั้นวรรณะ สีผิว

๕. ธรรมมัจฉริยะ ความหวงแหนกีดกันกันด้วยเรื่องผลสำเร็จทางภูมิธรรมภูมิปัญญา ทางวิทยาการอะไรต่างๆรวมทั้งเรื่องเทคโนโลยี เป็นอันว่า มัจฉริยะ ๕ อย่างนี้ตราบไต่ยังแก้ไม่ได้ สันติภาพโลกก็ไม่สัมฤทธิ์ พอรูหลักอย่างนี้แล้ว ตัวการที่ทำให้มนุษยแบ่งแยกและเบียดเบียนทำร้ายกันมากที่สุด และรุนแรงที่สุด อยู่เบื้องหลังความหวงแหน กีดกันที่วามมาแล้วด้วย นี่ก็คือกิเลส ๓ ตัว ที่มีชื่อเสียงโด่งดังว่า ตัณหา มานะ ทิฐิ โยมเคยชินกับชื่อกิเลสชุดที่เรียกว่า โลภะ โทสะ โมหะแต่เราไม่ค่อยสังเกตว่า พระพุทธเจ้าตรัสถึงกิเลสอีกชุดหนึ่ง ที่สำคัญมาก คือสามกิเลส ๓ ตัวนี้กำกับบังการมนุษย์ให้แสดงบทบาทต่างๆ แต่บทบาทในลักษณะที่ทำให้เกิดปัญหา มันมีชื่อเรียกว่า ปญจธรรม คือเป็นตัวการที่ทำให้เรื่องราวต่างๆ ยุ่งยาก เย็นเยื่อ ยึดเยื้อเรื้อรัง บานปลาย ขยายขอบเขต วนวายสับสน ก่อปัญหา พุดให้สั้นๆว่ากิเลสตัวบั่นให้วนวาย มี ๓ อย่าง คือ

๑. ตัณหา คือ ความอยากได้เพื่อตัวเอง ความเห็นแก่ตัว อยากได้ผลประโยชน์อยากได้สิ่งบำรุงบำเรอ เห็นแก่ความสุข สวรรค์ คิดแต่จะได้อะไร

๒. มานะ คือ ความอยากเด่นเป็นใหญ่ การเห็นแก่ความยิ่งใหญ่ของตน ต้องการใหญ่เหนือผู้อื่นใฝ่อำนาจต้องการครอบงำให้เขาอยู่ในอำนาจของตน

๓. ทิฐิคือ ความยึดติดในลัทธิศาสนาอุดมการณ์ต่างๆ ที่ยึดมั่นถือมั่นไว้มิยอมรับฟังคนอื่น ถือสำคัญมั่นหมายให้ ต้องเป็นไปตามตนอย่างเดียว มนุษย์วิวาทแย่งชิงกันตั้งแต่วางบุคคล พวกหมูชน จนกระทั่งรบกันเป็นสงครามโลก ก็เพราะกิเลส ๓ ตัวนี้

๑. ตัณหา ความต้องการผลประโยชน์ก็ทำให้คนแย่งผลประโยชน์กัน ทะเลาะกันจน เป็นสงครามขนาดสงครามโลก

๒. มานะ ความต้องการอำนาจยิ่งใหญ่จะให้เหนือเขา จะครอบงำเขา ใครจะมาแข่งไม่ได้คอยหวาดระแวง ใครจะโตขึ้นมาต้องรีบกำจัดเสียก่อน

๓. ทิฐิการยึดถือดังไปในลัทธินิยม อุดมการณ์และ ศาสนาต่างๆ โดยเอาศรัทธา เป็นใหญ่ เมื่อศรัทธามงายเชื่อ โดยไม่ไขปัญญาก็เสียหายเกิดผลร้ายสำคัญ ๒ อย่าง คือ

๑) ลุ่มหลงและเหลวไหล ไม่ได้เรื่องจมอยู่ในโมหะ ไม่พัฒนาปัญญา

๒) รุนแรง ยึดแล้วจะต้องให้เป็นอย่างนั้น ใครไม่เอาตามก็บีบบังคับ จนถึงฆ่ามันเลยพระพุทธเจ้าจึงทรงกำชับนักกว่า ศรัทธานั้นดีอยู่แต่ต้องมีปัญญามากูประสาน ให้สมดุลกันไป พุทธศาสนาสอนศรัทธาที่มีปัญญากำกับ และให้ใช้ศรัทธาเป็นบันไดสู่ปัญญา จึงไม่มีความรุนแรง เพราะคอยไขปัญญาตรวจสอบ พระพุทธเจ้าตรัสว่าเท่าที่พระองค์แสดงธรรมมานี้ ไม่ต้องเชื่อหรอกนะ ให้พิจารณาไตรตรองให้รู้เข้าใจจนมองเห็นด้วยปัญญาของตน อย่างน้อยพอหยั่งได้จึงค่อยเชื่อ และไม่หยุดแค่นี้เชื่อ ทั้งนี้มีไว้ว่าฉันสั่งมาเธอต้องว่าไม่ฉันตาย เรื่องทิฐินี้ทั้งร้ายแรงและรุนแรง เช่น พอมิทิฐิ ว่า คนพวกนี้ถ่วงความเจริญ ขนชาตินี้มันเลวร้ายต้องกำจัดมันให้หมด ก็จบกันจะฆ่าคนเป็นแสนเป็นล้านได้ทั้งนั้น เห็นง่าย ๆ ตั้งแต่ฮิตเลอร์ในเยอรมัน จนถึงพอลพตในกัมพูชา ในโลกเวลานี้ปัญหาด้านทิฐิ ก็มีทั่วไปและหนักมาก แม้แต่การแบ่งแยกชนชาติชั้นวรรณะ สืบค้นไปในที่สุดก็ไปลงที่ทิฐิคือมีความยึดถือเชื่อฝังใจ ว่าคนพวกนี้เป็นอย่างนั้น คนพวกนั้นเป็นอย่างนั้นเมื่อเชื่อเมื่อฝังใจอย่างนั้น มันก็ต้องทะเลาะหรือจ้องล้างกันตลอดไป ไม่มีทางจบนี้ก็คือปัญหาเกิดจากทิฐิ สงครามโลกก็ตีสงครามอุดมการณ์ระหว่างประชาธิปไตย เสรีนิยม กับสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ที่ทำให้โลก วนวายมาฉากใหญ่ๆ ก็เป็นปัญหาทิฐิ ถึงตอนนี้สงครามที่ยอกับลัทธิศาสนาก็เด่นขึ้นมา ถ้าไม่ระวัง ไวก้จะซ้ำรอยประวัติศาสตร์ยุคโบราณ ฉะนั้น ผู้ที่นับถือลัทธิศาสนา ควรคำนึงถึงประโยชน์ สุขของมวลมนุษย์ และสันติภาพสากลของโลก ถ้าเห็นความจริงว่า ตัณหา มานะ ทิฐิ เป็นตัวบงการให้มนุษย์ก่อ ปัญหาอย่างที่ว่าแล้ว ก็มาสำรวจตรวจสอบและเตือนสติกัน - ไม่ให้ตกอยู่ใต้อำนาจของ ตัณหา มานะ

ทฤษฎีและ - ให้ความเป็นสากล ๓ ประการ ที่ว่ามองมนุษย์เป็น มนุษย์เหมือนกันหมดทั้งโลก ทำร้าย มนุษย์ที่ไหนก็ คือ ทำร้ายมนุษย์ทั้งนั้น โดยมีเมตตาเสมอกันไม่แบ่งแยก และมองความจริงเป็นอย่างเดียวกัน ทำเหตุใดที่ไหน ก็ต้องมีผลอย่างเดียวกัน ไม่ใช่จำกัดพวก จำกัดหมู่เป็นตน ยอมรับอย่างนี้จึงจะไปได้โลกนี้จึงจะมีสันติสุข หลักธรรมนั้น ทานสอนไว้เป็นขั้นตอน มีลำดับและแจ่มมออย่างที่ว่ามา ถ้าทำได้ตามนี้สามัคคีในโลกก็มีได้ ไม่จองเวร แต่ต้องชนะด้วยธรรม จึงจะนำสันติสุขโลกได้ พึงทราบว่ พระพุทธเจ้าตรัสธรรมเป็น ๒ ระดับ ระดับที่หนึ่ง หลักความจริงบอกว่า พระพุทธเจ้าจะเกิดหรือไม่ เกิด ความจริงก็มีก็เป็นอย่างนั้น เช่น ความเป็นไปตามเหตุปัจจัยเป็นต้น ระดับที่สอง หลักปฏิบัติบอกว่า เมื่อความจริงเป็นอย่างนั้นเราควรจะทำอะไร จะปฏิบัติอย่างไรจึงจะเป็นประโยชน์และเกิดผลดีแก่ชีวิตและสังคมของเรา นี่คือธรรมมี ๒ ชั้น เป็นเงื่อนไขต่อกัน

ชั้น ๑ คือ ความจริงที่มีอยู่เป็นอย่างนั้นๆ ตามธรรมดาของมันไม่ขึ้นต่อใครทั้งนั้น

ชั้น ๒ คือ ข้อที่เสมือนเป็นการเรียกร้องของความจริงนั้น ว่า เมื่อความจริงเป็นอย่างนั้น เราจะต้องปฏิบัติอย่างไร จึงจะได้ผลดีสอดคล้องกับความจริงนั้น ชั้นสองนี้ คือธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติ ที่ความจริงใน ธรรมชาตินั้นเรียกร้องจากเรา หรือเหมือนกับบังคับเราว่า ถ้า คุณต้องการอายุที่มีสุข คุณต้องทำอย่างนี้ เหมือนอย่างที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “เวรไม่ระงับด้วยการ จอเงว” อันนี้เรียกว่าตรัสหลักความจริง ใหญ่ว่าความจริงมัน เป็นอย่างนี้แต่ยังไม่ใช่ว่าข้อปฏิบัติ ที่นี้ชาวพุทธที่แยกไม่ปนพวกหนึ่งก็จะปล่อยให้เขาจอเงวไปๆ โดยที่ตัวเองไม่ใช้สติปัญญาหาทางแก้ไข หรืออีกพวกหนึ่งก็บอกว่าเราจะปฏิบัติอย่างไรไหว ไม่ให้อจอเงวฝ่ายโน้นมันก็ฆ่าเราตายหมดซิ ตามพุทธพจน์นี้ ตอนแรกเรามองเห็นความจริงอย่างที่ พระองค์ตรัสไว้ว่า เวรมันไม่ระงับหรือด้วยการจอเงว เพราะว่าเมื่อจอเงว คนก็เพิ่มความแค้นเคืองกลับกันไป กลับกันมาแล้วก็ฆ่ากันไปฆ่ากันมาจอเงวกันเรื่อยไป เมื่อเห็นความจริงว่าเป็นอย่างนั้นแล้ว ก็เป็นอันว่าการจอเงวระ ไขไม่ได้และในระยะยาว โลกจะสงบด้วยการไม่จอเงว มาถึงขั้นของการปฏิบัติว่าจะทำอย่างไร เราก็มาจัดวางข้อปฏิบัติระยะยาวว่าทำอย่างไรจะให้เกิดขึ้นใน แนวทางที่ว่าเราจะต้องระงับไปโดยไม่ต้องจอเงว พุดงายๆ ก็คือต้องตอบคำถามที่ว่า “ทำอย่างไรจะให้เราระงับไป โดยไม่ต้องจอเงว ?” พอถึงตอนนี้ก็มามองและคิดสืบเนื่องจากคำถามนั้นต่อไปเป็นลำดับขั้นตอน จนกระทั่งสามารถจัดวางแนวทางและ วิธีปฏิบัติซึ่งก็คงจะมีเป็นขั้นตอน วาจะทำอย่างไรได้บาง ความจริงเป็นเรื่องของธรรมชาติซึ่งมันก็เป็นของมัน อย่างนั้น แต่การปฏิบัติ เป็นเรื่องของมนุษย์ซึ่งจะต้องใช้สติปัญญา อย่างสูงและต้องมีความเพียรพยายามอย่างมาก เพื่อจะให้ ได้ผลเป็นการแก้ไขปัญหาระยะยาว โดยสอดคล้องกับหลัก ความจริงของธรรมชาติที่ว่าเรไม่ระงับ ด้วยการจอเงว การที่ถือว่าพระพุทธเจ้าตรัสว่า เวรไม่ระงับด้วยการจอเงว เพราะฉะนั้นใครจะทำ รายเรา ก็ต้องปล่อยให้เขาทำไป ถ้าเขาจะมาฆ่าเรา ก็ปล่อยให้เขาฆ่า หรือนอนรอให้เขาฆ่าเสียเลย นั่นเป็นเพียงสุดโต่งอีกข้างหนึ่ง (สุดโต่งทางประมาท) ที่ตรงข้ามกับการพยายามระงับเวรด้วยการจอเงว หรือทำการแก้แค้น วิธีปฏิบัติเพื่อระงับเวรโดยไม่ต้องจอเงวซึ่งชอบธรรม มี ๒ อย่าง คือ

๑. การชนะด้วยธรรม คือ ชนะผู้จะทำร้ายเราโดยไม่ต้อง ทำร้ายเขาซึ่งตามปกติต้องทำให้ผู้มาจะทำร้าย ไม่สามารถทำร้ายเราได้และแสดงให้เห็นชัดเจนว่า เราเองทั้งที่เหนือเขาจะรุนแรงเข่าอย่างไรก็ได้ก็เอนเสียให้อภัย พร้อมทั้งชนะใจด้วยความดี ผู้จะปฏิบัติแบบที่ ๑ นี้ นอกจากมีคุณธรรมสูงแล้ว จะต้องมัสติปัญญา ความสามารถอย่างยอดเยี่ยม จึงต้องไม่ ประมาท และพัฒนานอย่างจริงจังตลอดเวลา ต้องมีสติระลึกตื่นตัวอยู่เสมอ าวางนอยเราจะต้องดูแล รักษาชีวิตและหมู่ชนของเราให้คงอยู่อย่างดีให้ใดแมจะไม่ทำ การรุนแรงด้วยความอาฆาตแค้นเคือง ปฏิบัติการแบบที่ ๑ นี้มีตัวอย่างที่ทาสสอนหรือนำเสนอ ไว้ไม่น้อย เช่น เรื่องพระมหาสีล (โมโหสชาดก หรือ มหาอุมมังคชาดก, ขุ.ชา.๒๘/ ๕๔๙/๒๒๓) เรื่องพระเจามหาสีลวะ (มหาสีลวชาดก, ขุ.ชา.๒๗/๕๑/๑๗)

๒. การทำให้ไม่มีการจอเงว ที่จะต้องมาจอเงว คือ การพัฒนามนุษย์ตามหลักการพื้นฐานในระยะยาว ไหมมนุษย์มี คุณธรรมมีสติปัญญา ที่จะอยู่รวมกันโดยสันติและเมตตา และ แก้ปัญหาดด้วยธรรมวิธีโดยดำเนินตาม หลักการสำคัญ เช่น สังคหวัตถุ สาราณียธรรม การขจัดมัจฉริยะ และการไม่ยอมตก อยู่ใต้อาณาของต้นหา มานะ ทิฏฐิเป็นต้น ดังได้พูดไปแล้ว ปฏิบัติการแบบที่ ๒ นี้ที่จริง ควรจะเป็นเป้าหมายของสิ่ง ที่เรียกว่าศาสนาทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งจะมีทางสำเร็จได้ก็ด้วย การพัฒนามนุษย์อย่างจริงจัง พร้อมกับใช้ปฏิบัติการแบบที่ ๑ ควบคู่ไปในระหว่าง

แต่ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม มันไม่ใช่เป็นข้อปฏิบัติสำหรับ มนุษย์ที่ปล่อยอะไรเรื่อยเปื่อย เฉื่อยชาได้แต่รอผลกรรม สักแต่เอาหลักมาอ้างว่าไม่ระงับด้วยการจองเวร จนพวกตนเอง พินาศไปด้วยความประมาท พระพุทธเจ้าตรัสธรรม ๒ ชั้น พระองค์ตรัสบอกแล้วว่า พระองค์ไม่ใช่ผู้สั่งบัญชาบังคับใคร เมื่อทรงแสดงธรรม พระองค์ ตรัสไว้แต่ต้นแล้ว ว่า ตถาคตจะเกิดหรือไม่เกิด ความจริงมันก็เป็นของมันอย่างนั้นๆ เมื่อความจริงเป็นอย่างนั้นๆ แล้วเราจะอยู่ดีสังคมจะมีสันติสุขเราก็ต้องทำต้องปฏิบัติอย่างนี้ๆ เมื่อความจริงมีอยู่ว่าเราไม่ระงับด้วยการจองเวรเราก็ต้อง หาทางปฏิบัติด้วยวิธีการต่างๆ ให้สำเร็จผลดีโดยเป็นไปตาม หลักการนั้นเฉพาะอย่างยิ่งในระยะยาว ไม่ใช่ชั่วแว่นตาไม่จองเวร นี่คือความหมายของกฐิน ซึ่งกว้างใหญ่ไพศาลไปถึงความสามัคคีทั่วทั้งโลก โยมต้องมองให้ชัดว่า วัฒนธรรมประเพณีของเราที่สอน และปฏิบัติสืบกันมานั้นตั้งวางอยู่บนหลักการทางธรรมที่มี ความหมายลึกซึ้งซึ่งต้องการปัญญาที่จะศึกษากัน อย่างจริงจังและให้ออกมา เป็นปัญญาในปฏิบัติการแต่บางที่เราไม่ได้คิดอย่างที่ เราแล้ว แม่แดงคงกฐินอยู่ที่ไหน ถ้ามโยมหลายท่านไม่รู้สาระของกฐินคืออะไร ก็ไม่ว่าวันนี้โยมต้องตอบให้ได้หมด แล้วก็จะเห็นวากฐินมี คุณค่าและความหมายดีจริงๆ ตั้งแต่ในชีวิตจิตใจบุคคล ไปจนถึงทั้งโลก แล้วก็จะได้กับสถานการณ์ปัจจุบันด้วย เพราะฉะนั้นคำถามทุกวันนี้ว่า ปัญหาที่คนกำลังขัดแย้ง ทะเลาะกันจนเป็นสงครามในโลก จะแก้ด้วยอะไร ตอบว่า “แก้ได้ด้วยกฐิน” จริงไหม? แต่ต้องเป็นกฐินแท้ อาตมาได้พูดเรื่องกฐินมายาวนานกินเวลาญาติโยมจน เพล ก็เป็นอันว่า ขออนุโมทนาญาติโยมสาธุชนทุกท่าน ที่ใครมา ทำบุญรวมกัน โดยมีความพร้อมเพรียงกัน ทั้งกายสามัคคีและ จิตสามัคคี ก็ขอให้เราสามัคคีกันต่อไป ด้วยการนำเอาหลักคำสอน ของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติทั้งรู้ความจริงและปฏิบัติธรรมในข้อที่จะต้องให้เป็นไปตามความเป็นจริงนั้นก็จะได้ผลสำเร็จ สมดังที่พระองค์ทรงมุ่งหมายไว้นั้นยาวนานที่สุดในโลกแล้วแม้ว่าจะยังมีอยู่บางในฐานะปุลชน

๓. ข้อวิจารณ์

หลังจากได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว ผู้วิจารณ์ขอเสนอ ๒ ประเด็นหลักเพื่อนำไปสู่การวิจารณ์ดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบของหนังสือ ในเรื่องนี้ ผู้วิจารณ์พบว่ารูปแบบหนังสือเล่มนี้นั้นมีความชัดเจนในการนำเสนอ คือผู้เขียนได้วางรูปแบบของการนำเสนอเนื้อหาจากง่ายไปหายาก ดังจะเห็นได้จากการที่หนังสือเล่มนี้ เริ่มด้วยโยมถามว่าตัวกฐินที่แท้อยู่ตรงไหน หลายท่านตอบไม่ถูกเพราะฉะนั้น วันนี้จึงถือโอกาสมาทบทวนการตอบคำถามว่า “ทอดกฐิน” เป็นเรื่องของโยม ตัวกฐินที่แท้คือผ้าผืนเดียว ส่วนของพระเรียกว่า “กรรณกฐิน” ผ่ากฐินผืนเดียวนั้น เป็นเครื่องแสดงสาระอะไรในทาง นามธรรม สาระนั้นก็คือ ความสามัคคีนั่นเอง สามัคคีนี้แหละ คือสาระของกฐินในทางนามธรรม ตกลงวากฐินในทางรูปธรรม คือผ้าผืนหนึ่ง สาระในทาง นามธรรม คือความสามัคคี ผู้เขียนจึงได้พูดถึงความสำคัญของเหตุผลความเป็นอยู่ ประเด็นสำคัญผู้เขียน เขียนแล้วสามารถเรียนรู้และเอาไปปรับใช้ได้ ตามต้องการ จึงกล่าวได้ว่า หนังสือเล่มนี้มีรูปแบบที่ชัดเจน

๒. เนื้อหา ส่วนนี้มีการแบ่งออกเป็น ๒ ประเด็นหลัก คือ ๑ เนื้อหาหลัก และ ๒ เนื้อหารอง ในด้านเนื้อหาหลักนั้นหนังสือเล่มนี้ได้อธิบายประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนเพื่อพุทธศาสนิกชน ตลอดถึงญาติโยม และอุบาสก-อุบาสิกา และบรรยายทำความเข้าใจเพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติ เช่น การนำไปปฏิบัติทั้งแก่ตนเอง และวัด ได้รู้จักการวิเคราะห์ การใช้เหตุผล สิ่งไหนควร สิ่งไหนไม่ควร การใช้เป็นตัวอย่างแย้ง (counterexamples) เป็นต้น นอกจากนั้น การที่ผู้เขียนได้เพิ่มการเขียนอธิบายง่ายๆ และเข้าใจง่ายในการอ่านมาประกอบ การทำเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการงานทางพระพุทธศาสนาไม่ใช่งานที่ลึกลับจนไม่สามารถจะทำความเข้าใจได้เลย แต่จะทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการงานทางพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องใกล้ตัว เป็นงานที่ควรทำความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

ส่วนในด้านเนื้อหารอง อย่างที่ได้กล่าวไว้ตั้งแต่เริ่มต้นว่า หนังสือเล่มนี้พิมพ์เป็นครั้งที่ ๓๗ แล้ว ใน การพิมพ์แต่ละครั้ง ผู้เขียนได้พัฒนาและปรับปรุงเนื้อหาส่วนที่ยังเห็นว่าไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ เช่น ในการพิมพ์ครั้งที่ ๓๖ ผู้เขียนได้ปรับปรุงการอธิบาย และตัวอย่างอื่นๆ ที่ได้นำเสนอไว้ในเล่มก่อนหน้านี้ให้ดีขึ้น

ถ้าจะมีคำถามว่า หนังสือเล่มนี้ควรจะเพิ่มเติมประเด็นไหน ผู้วิจารณ์ขอตอบควรเพิ่มในรอบ ข้อที่ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตและอนุโลมไว้ว่า กฐินพระองค์เดียว รับได้หรือไม่ บัญญัติในเรื่องกฐินชั้นธกะ แห่งพระวินัย

ปิฎก (วินย.๕/๙๖/๑๓๖) เพื่อให้พุทธศาสนิกชน มีความเข้าใจในเรื่องทอดกฐินและกรานกฐิน เนื่องจากหนังสือเล่มนี้ เขียนขึ้นเพื่อช่วยให้ พุทธศาสนิกชน ตลอดจนญาติโยม และอุบาสก-อุบาสิกา ได้รู้จักความเป็นคนมีคุณธรรมและความสามัคคีในพระพุทธศาสนา หนังสือเล่มนี้ ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่ามีคุณค่ามาก

จุดเด่น

จุดเด่นของหนังสือที่ท่านเจ้าคุณสมเด็จพะพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ท่านอธิบายนในเรื่องการทอดกฐินนี้ญาติโยมชาวพุทธได้ปฏิบัติกันมาตามประเพณี กฐินนั้นเป็นเรื่องของพุทธบัญญัติเรียกว่า เปนพุทธานุญาตตามพระวินัยของพระสงฆ์ กรานกฐินเป็นสิทธิพิเศษ โดยเป็นอานิสงส์ที่พระเจ้าพรหมฯ ไม่ได้จำพรรษาที่ไม่มีสิทธิ์ที่เรียกว่าเปนพุทธานุญาตนั้น ก็คือ พระสงฆ์ต้องถือเป็นเรื่องสำคัญเปนพุทธบัญญัตินั่นเอง กรานกฐินนี้ต้องแยกว่า “ทอดกฐิน” เป็นเรื่องของโยม ส่วนของพระเรียกว่า “กรานกฐิน” ส่วนอีกเรื่องคือการอยู่อย่างสันติต้องมีความสามัคคีเป็นหลักสำคัญในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงย้ำว่า ความสามัคคีของหมู่ให้เกิดสุขหลายท่านจำบาลีพุทธภาษิตได้ว่า “สุขา สงฆสส สามัคคี” “การที่หมู่ชนอย่างพระสงฆ์จะมีความสามัคคีได้ ก็ต้องมีหลักความประพฤติรองรับ หลักความประพฤติพื้นฐานก็คือ วินัย ได้แก่การจัดสรรระเบียบความเป็นอยู่ ระบบความสัมพันธ์กันในสังคมวินัยเป็นฐานล่างในการทำให้เกิดความสามัคคี คนในสังคมประเทศชาติต้องมีวินัย เมื่อมีความประพฤติไปกันได้โดยอยู่ในระเบียบวินัยแล้ว ความสามัคคีก็เกิดขึ้นได้ต่อนั้นก็เป็นขั้นของธรรม คือ คุณความดีในจิตใจ เช่น ความรักเมตตา ความมีเมตตา ความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลช่วยเหลือกันดังจะเห็นได้ในพระพุทธศาสนานี้เองว่า เบื้องต้นพระพุทธเจ้าทรงตั้งสังฆะ คือหมู่สงฆ์เมื่อพระมาอยู่ร่วมกัน พระองค์ก็ทรงจัดการให้มีความสามัคคี เพราะถ้าไม่มีสามัคคี สงฆ์ที่อยู่ร่วมกันก็แตกกระจายอยู่ร่วมกันไม่ได้

จุดด้อย

จุดด้อยของหนังสือเล่มนี้ คือ การทอดกฐินนี้ญาติโยมชาวพุทธ กฐินนั้นเป็นเรื่องของพุทธบัญญัติเรียกว่า เปนพุทธานุญาตตามพระวินัยของพระสงฆ์ แต่ไม่ได้เขียนข้อที่พระพุทธทรงอนุญาตว่า ในเขตอาวาสของพระที่จำพรรษาอุปสมบทได้หรือไม่ และทรงอนุญาตหรือไม่ เรื่องนี้จึงเป็นประเด็นของญาติโยมชาวพุทธที่เข้าใจและไม่เข้าใจ ในข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ จึงทำให้เกิดปัญหาที่ไม่สบายใจ มีความขัดแย้ง ทะเลาะวิวาทกัน แต่ละคนก็จิตใจไม่สบาย ขุ่นมัว เศร้าหมองอยู่ไม่เป็นสุข เกิดความไม่สามัคคีในหมู่คณะของญาติโยมชาวพุทธ และคณะสงฆ์

ยิ่งชีวิตสงฆ์นี้ เน้นเรื่องการพัฒนาจิตใจมีทั้ง จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา ก็ยังจำเป็น ต้องอยู่กันอย่างไม่มีความแค้นเคืองขัดใจ หรือหาเหตุระแวง ต้องให้จิตใจสบาย ไม่ขุ่นมัวเศร้าหมอง การพัฒนาจึงจะก้าวไปได้ เพราะฉะนั้นความสามัคคีจึงสำคัญยิ่ง

แนวคิดที่เห็นด้วย

แนวคิดที่เห็นด้วยคือการอธิบายรูปคำศัพท์ เช่น คำว่า กรานกฐิน “กราน” เปนภาษาโบราณ มีความหมายว่า ขิงผาที่ไม่เสด็จ เพื่อตัดเย็บในที่นี้คือเพื่อทำเป็นจีวร นี่เปนความหมายตามตัวอักษร ความหมายขยายออกไปตามคำอธิบายว่า มีพุทธานุญาต ให้พระสงฆ์จำพรรษาแล้วกรานกฐิน หมายความว่า พระที่อยู่ด้วยกันมานั้น จะต้องมีผ้าของกลางผืนหนึ่ง ในบรรดาผ้า ๓ ผืนที่เรียกว่าไตรจีวร และการนำเอาหลักธรรมมาแนะนำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ เช่น สาราณียธรรม ๖ ประการ คือ ๑. เมตตาภาวนา ๒. เมตตาจักรม ๓. เมตตาโมกกรรม ๔. สาธารณโภคี ๕. ศีลสามัญญ ๖. ทิฏฐิสามัญญ และโลกโรพรหมแดน ต้องมีสามัคคีที่สากลความเป็นสากลที่ ๑ คือ เมตตาที่เป็นสากล มีความรัก ความเป็นสากลที่ ๒ คือ สัจธรรมหรือความจริงที่เป็นสากล ความเป็นสากลที่ ๓ คือ ความเป็นมนุษย์ที่สากล ปัจจุบันหาได้ไหมในโลกนี้ แน่แน่นอนว่าพระพุทธศาสนาสอนความเป็นสากล ๓ ประการนี้ และยืนยันว่า : ถ้าโลกไม่สามารถถือความเป็นสากล ๓ อย่างนี้โลกก็ไม่มี ทางสงบสุข ไม่อาจถึงสันติภาพ ต้องเบียดเบียนกันเรื่อยไป ที่สำคัญคือเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้รู้จักความเป็นคนมีคุณธรรมและความสามัคคีในพระพุทธศาสนา หนังสือเล่มนี้ มีความชัดเจนมาก

แนวคิดที่ไม่เห็นด้วย

ผู้วิจารณ์ขอออกแนวคิดข้อที่ไม่เห็นด้วย ในทางตำราที่เขียนว่า กฐินมา บอกทางแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี เพราะยังทิ้งประเด็นไว้ในเรื่องของพระรับกฐินไว้ให้ญาติโยม ทะเลาะกันและขัดแย้งทางความคิดในตำรา ในส่วนเรื่องของท่านสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ผู้แต่งหนังสือนี้ ไม่ขอออกความคิด เพราะท่านเป็นนักปราชญ์ทางการศึกษา และเป็นผู้รักษากฎมัญญาทางความคิด โดยการแนะนำอบรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชน ให้เป็นไปในทางเดียวกัน

๔. สรุปและคำแนะนำ

ผู้วิจารณ์ขอสรุปว่า หนังสือเล่มนี้มีความเหมาะสมในการเป็นคู่มือสำหรับพุทธศาสนิกชน ตลอดถึงญาติโยม และอุบาสก-อุบาสิกา ที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนา รักชาติวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของประเทศไทยไว้สืบต่อไป อย่างเข้าใจได้ลึกซึ้งผู้วิจารณ์ยังเห็นว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้และเข้าใจในการทอดกฐิน เพราะว่าหนังสือเล่มนี้ได้เสนอประเด็นหลักๆ เช่นโครงสร้างงานในพระพุทธศาสนา การนิยามศัพท์ การวิเคราะห์ การใช้ตรรกะ เป็นต้น การจะเขียนงานทางพระพุทธศาสนา ผู้เขียนต้องเข้าใจประเด็นเหล่านี้ก่อน เมื่อเข้าใจแล้วจะสามารถตอบปัญหาว่า คิดอย่างไรให้เป็นแบบพระพุทธศาสนา และนำมาตอบปัญหาว่าเขียนงานอย่างไรให้เป็นแบบพระพุทธศาสนาตามลำดับ

เอกสารอ้างอิง

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), กฐินมา บอกทางแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี, พิมพ์ครั้งที่ ๓๗
บริษัทสำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม , ๒๕๖๐.

